

Haitallisten vieraskasvilajien torjuntaohje

Palsta- ja siirtolapuutarhaviljelijöille sekä kesämaja-asukkaille

Tämän ohjeen tarkoituksena on

- kehottaa kaupunkilaisia luopumaan haitallisten vieraskasvien käytöstä
- ohjeistaa hävittämään kasvijäte asianmukaisella tavalla.
- innostaa viljelijöitä auttamaan kaupunkia vieraslajien hävitystyössä

Suomen luontoon on levinnyt kasveja, jotka on luokiteltu haitallisiksi vieraslajeiksi. Haitallisille vieraslajeille on tyypillistä, että niillä on kyky lisääntyä tehokkaasti ja levitä voimakkaasti. Niillä on huomattavia kielteisiä vaikutuksia alkuperäiseen lajistoon esimerkiksi kilpailun tai risteytymisen kautta. Osa haitallisista vieraslajeista aiheuttaa tauteja sekä muuttaa elinympäristöjen rakennetta. Vieraslajeista säädetään kansallisesti vieraslajilaisissa (1709/2015) ja vieraslajiasetuksessa 1725/2015), jotka tulivat voimaan 1.1.2016 sekä EU:n vieraslajiasetuksessa (EU N:o 1143/2014).

Tietyt piholla ja puutarhoissa aiemmin hyvinkin suositut kasvit ovat osoittautuneet ”liiankin” hyvin menestyviksi. Ne karkaavat helposti puutarhasta tai perennapenkistä ympäröivään luontoon. Sen lisäksi, että ne aiheuttavat haittaa luonnonympäristöissä, saattaa niistä tulla riesa myös omalla palstalla. Lisätietoja: <http://www.vieraslajit.fi/>

Suomen kansallinen vieraslajistrategia valmistui huhtikuussa 2012. Strategian kantavana ajatuksena on kaikkien tahojen yhteisin ponnistuksin ehkäistä haitallisten vieraslajien aiheuttamia haittoja ja riskejä Suomen luonnolle, luonnonvarojen kestäväälle hyödyntämiselle, elinkeinoille sekä yhteiskunnan ja ihmisten hyvinvoinnille. Helsingin kaupunki on laatinut oman Vieraslajilinjauksen vuosille 2015-2019. Linjaus valmistui 2015. Linjauksessa on esitetty toimenpiteitä, jonka mukaan kaupunki toimii haitallisten vieraslajien aiheuttamien haittojen lieventämiseksi ja vähentämiseksi.

Jättipalsami sekä kaukasian-, armenian- ja persianjättiputki on säädetty haitallisiksi vieraslajeiksi koko EU:n alueella, minkä johdosta niiden maahantuonti, kasvatus, myynti ja muu hallussapito ja ympäristöön päästäminen on kielletty.

Kaupunkiympäristön toimiala on päättänyt omissa puisto- ja katuviherhankkeissaan luopua haitallisten vieraskasvien käytöstä niiden aiheuttamien haittojen vuoksi. Lisäksi kaupunki hävittää yleisillä alueilla olevia erityisen haitallisten kasvien kasvustoja ympäri kaupunkia.

Seuraavassa listaus yleisimmistä haitallisista vieraslajeista, jotka tulee hävittää. Lisätietoja lajeista ja torjuntakeinoista <http://www.vieraslaajat.fi/>

Jättiputket: **Erittäin haitallinen**

Suomessa esiintyy useita jättiputkilajeja mm. kaukasianjättiputki (*Heracleum mantegazzianum*, sekä persianjättiputki (*Heracleum persicum*).

Alun perin puutarhakasviksi Suomeen tuotu jättiputki on monivuotinen, roteva ruoho, jonka kasvineste aiheuttaa allergisia reaktioita yhdessä auringonvalon kanssa. Jättiputket ovat kaksi- tai monivuotisia kasveja ja 1,5-4 m korkeita. Jättiputkella on valkoinen 15-25 cm leveä, kupera sarjakukinto. Jättiputken siemenet kypsyvät syksyllä ja varisevat syksyn ja talven aikana.

Kasvin torjunta vaatii pitkäjänteisyyttä, sillä kasvien juurakot ja siemenet ovat pitkäikäisiä. Torjunta on syytä antaa ammattilaisten tehtäväksi, sillä kasvi voi aiheuttaa iholle pahoja palovammoja.

Jättiputkihavaintoja otetaan vastaan kaupunkiympäristön asiakaspalvelussa puh. 09 310 22111.

Jättipalsami: **Erittäin haitallinen**

(*Impatiens glandulifera*) on suurikokoinen, 100- 200 cm, yksivuotinen ja hyvin kilpailukykyinen palsamikasvi. Se viihtyy kosteilla alueilla ja vesien varsilla ja leviää myös virtaavan veden mukana. Se on karannut puutarhoista luontoon ja aggressiivisena syrjäyttää muita kasveja. Kukat ovat valkoiset tai vaaleanpunaiset **ja kasvi on syytä hävittää ennen siementämistä**, sillä se sinkoaa siemeniä metrien päähän. Kypsät siemenkodat poksahtavat auki herkästi pienimmästäkin kosketuksesta.

Jättipalsami on helppo kitkeä maasta tai niittää useamman kerran kasvukaudessa, jotta sen saa häviämään. Vaikka jättipalsamin siemenet eivät pysy itämiskykyisenä maassa muutamaa vuotta pidempään, tulee kitkentää jatkaa useana vuonna peräkkäin, jotta kasvista pääsee kokonaan eroon. Kukkia, siemeniä ja juuria ei saa laittaa kompostiin, vaan ne on syytä hävittää sekajätteenä. Muut kasvinosat voi kompostoida.

Kurturuusu: **Erittäin haitallinen**

Kurturuusu, perusmuoto (*Rosa rugosa*) on 0,5–1,5 metriä korkeaksi kasvava pensas, jolla yksinkertaiset vaaleanpunaiset tai valkoiset kukat. Kurturuusua on istutettu runsaasti teidän varsille. Suolaa sietävänä lajina se on levinnyt nopeasti merenrantahietikoille ja saaristoon, missä kasvustot peittävät laajoja alueita entisiä monimuotoisia merenrantahietikoita. Kurturuusu leviää juurivesojen kautta lähiympäristöön, kiulukoiden ja siemenien avulla kelluen vettä pitkin sekä lintujen levittämänä. Kurturuusun ns. perusmuoto on erityisen voimakaskasvuinen ja tehokkaasti leviävä kasvi.

HUOM! Kurtturuususta on jalostettu lukuisia vähemmän haitallisia ruusulajikkeita mm. kerrottukukkaisia muotoja, joiden käyttöä voidaan suositella korvaamaan perusmuotoa.

Kurtturuusun torjunta vaatii aikaa ja sitkeyttä. Se on helpointa pensaiden ollessa vielä pieniä. Pienimmät taimet pystyy kiskomaan maasta käsin. Kookkaampiin yksilöihin tarvitaan jo tukevien hanskojen lisäksi työkaluja, jotta kasvi saadaan juurineen pois maasta.

Toinen hävittämiskeino on näivettäminen, jolloin kasvin kaikki maanpäälliset, vihreät osat leikataan ja revitään pois useaan kertaan kasvukaudessa, ja näin tukahdutetaan juuristo ravinteiden puutteeseen. Tämäkin torjuntatapa vaatii vuosien sitkeän työn, mutta on helpompaa eikä aiheuta vaaraa, että kurtturuusu leviää maasta kaivettujen juurten palojen välityksellä vahingossa muualle. Torjunta on erityisen tärkeää rannikkoalueella ja saaristossa!

Komealupiini: Haitallinen

Komealupiini (*Lupinus polyphyllus* Lindl.) värjää kesäkuussa pientareet sinisen, punaisen, valkoisen ja violetin kirjaviksi kukkameriksi. Lupiinin leviämistä on mahdoton enää kokonaan pysäyttää, mutta leviämisen hillitsemiselle on hyvät perusteet. Lupiini uhkaa niittyjen ja kotojen alkuperäisiä kasveja ja hyönteisiä. Lisäksi lupiini sitoo tyypeä ilmasta rehevöittäen kasvupaikkaa. Ravinteikkaalla kasvupaikalla menestyvät voimakaskasvuiset lajit, joten niittykasvit ja niillä elävät hyönteiset joutuvat väistymään.

Monivuotisella lupiinilla on pystyjuurakko, eikä se onneksi leviä kasvullisesti rönsyjen avulla. Silloin kun lupiineja on vielä vähän, kannattaa nähdä vaivaa ja kaivaa ne juurineen ylös maasta. Laajalle levinneitä lupiinkasvustoja voi kurittaa niittämällä ennen kuin kasvit kukkivat. Niittojäte tulee aina korjata pois kasvualustan liiallisen rehevöitymisen välttämiseksi. Torjuntatyötä on jatkettava useiden vuosien ajan, sillä maaperän siemenvarastosta itää uusia lupiininalkuja vuosienkin jälkeen.

Tattaret: Haitallinen

Japanintatar (*Reynoutria japonica*), sahalinintatar (*Reynoutria sachalinensis*) ja näiden risteymä tarhatatar (*Reynoutria x bohemica*) ovat olleet suosittuja puutarhaperennoja, koska ne ovat sitkeitä, suurikokoisia, nopeakasvuisia ja helposti leviäviä. Samat ominaisuudet ovat kuitenkin tehneet niistä erittäin vaikeita ja haitallisia rikkakasveja. Isot tattaret valloittavat helposti sekä kotipuutarhansa, että lähiluonnon ja tukahduttavat kaikki muut lajit alleen.

Yhteistä aasialaisille tattarille on suuri koko, 2-3 m ja pysty kasvutapa. Niiden juurakko on monivuotinen, mutta maanpäälliset osat yksivuotisia.

Suomessa ja Euroopassa aasialaiset tattaret leviävät yleensä kasvullisesti. Kasvi muodostaa juurakkonsa avulla nopeasti tiheitä ja laajoja kasvustoja. Paksut maavarret voivat kasvaa metrin

vuodessa ja yltää jopa 20 metrin mittaisiksi ja kahden metrin syvyyteen. Kasvi pystyy läpäisemään jopa asfaltin. Hennostakin juuren- tai oksankappaleesta syntyy nopeasti uusi kasvusto, minkä vuoksi tattaret leviävät erittäin helposti uusille kasvupaikoille esim. puutarhajätteen tai maamassojen mukana.

Tattarien torjunta vaatii aikaa ja sitkeyttä. Se on helpompaa kasvien ollessa pieniä. Pienimmät taimet voi kiskoa käsin, kookkaampiin yksilöihin tarvitaan jo tukevien hanskojen lisäksi työkaluja. Ensin kasvusto leikataan esim. oksasaksilla tai raivaussahalla tyveä myöten alas, jolloin päästään käsittelemään juurakkoa. Jotta kasvi saadaan hävitettyä, on kaikki sen juuret poistettava maasta. Isot kasvustot vaativat juurakoiden ylös kaivamisen koneilla ja maamassojen hävityksen. Suurista tatarkasvustoista yleisillä viheralueilla voit ilmoittaa kaupunkiympäristön asiakaspalveluun, puh. 09-310 22111. Tattaren juuristoa sisältävä maa-aines pitää hävittää huolella eikä laitaa kompostiin tai käyttää maa-aineksena muualla.

Piiskut: **Haitallinen**

Piiskut ovat suurikokoisia, jopa yli kaksimetrisiä, monivuotisia, jäykkävirtaisia, kukintoon saakka haarattomia ruohoja, joilla on keltaiset kukinnot.

Yleisin piiskuista on kookas kanadanpiisku (*Solidago canadensis*); harvinaisempia ovat vieläkin suuremmaksi kasvavat korkeapiisku (*Solidago altissima*) sekä isopiisku (*Solidago gigantea* ssp. *serotina*). Lisäksi Suomesta on löytynyt säiläpiiskua (*Solidago graminifolia*) ja puutarhakäyttöön luotuja lajiristeymiä eli tarhapiiskuja. Voimakaskasvuiset piiskut menestyvät useilla erilaisilla kasvupaikoilla: tien- ja radanvarsilla, kesantopelloilla, metsien reunoilla sekä vesistöjen varsilla vieden elintilaan omalta kasvistoltamme.

Piiskut lisääntyvät sekä siemenistä, että kasvullisesti juurakonkappaleista. Piiskut siementävät runsaasti: yksi verso voi tuottaa yli 10 000 lenninhaivenilla varustettua siementä. Kasvustot ovat myös hyvin pitkäikäisiä. Piiskut leviävät helposti vahingossa. Siemenet siirtyvät luontoon puutarhajätteen seassa, maa-aineksen tai veden mukana. Piiskujen kurissapito voi muodostua erittäin hankalaksi, koska niiden siemenet pystyvät leviämään tuulten mukana pitkiä matkoja.

Laajojen kasvustojen torjunta on työlästä, koska piiskujen juurakot ovat sitkeitä. Kasvustoja on onnistuttu hävittämään leikkaamalla ne useana vuotena alas sekä keväällä että syksyllä. Hävittämisessä voi kokeilla myös glyfosaattipohjaisia torjunta-aineita.

Käsittele puutarhajäte oikein – älä levitä vieraslajeja vahingossa

Puutarhajätettä ei saa viedä luontoon, vaikka se onkin biologisesti hajoavaa. Jätteen seassa kulkeutuvat puutarhakasvien siemenet, juurakot, juurenkappaleet ja varret jatkavat elämäänsä ja pystyvät leviämään uusille kasvupaikoille. Monet haitallisista vierasperäisistä kasvilajeista ovat karanneet puutarhasta juuri kottikärryillä. **Purot ja ojat voivat levittää siemeniä pitkienkin matkojen päähän.**

Jätteen hävitys

Haitallisten vieraslajien siemenet ja kasvinosat, joiden kautta ne leviävät on syytä hävittää huolella. Varsinkaan **kukintoja, siemeniä tai juuren palasia ei saa kompostoida.**

Pieniä määriä vieraskasvi ”ongelmajätettä” voi laittaa sekajätteeneksi.

Lisääntymiskyvyttömiä kasvinosia kuten varsi ja lehdet voi laittaa kompostiin.

Kokoa porukka ja järjestä vieraslajitalkoot!

Esimerkiksi palstaviljelijät voivat hävittää vieraskasvit omilta tonteiltaan ja samalla ympäröiviltä yleisiltä alueilta. Mikäli vieraslajien kitkentää ja hävitystyötä tehdään yhteistyössä kaupungin kanssa, kaupunkiympäristön toimiala järjestää jätteen poisviennin.

Vieraslajitalkoisiin liittyvissä asioissa ole yhteydessä

- kaupunkiympäristön vapaaehtoistyön koordinaattori, puh. 09 310 39652, puistokummit@hel.fi
- kaupunkiympäristön asiakaspalveluun, www.hel.fi/kaupunkiymparisto/fi/yhteystiedot, tai numeroon 09 310 22111.

Toivomme ja kiitämme jo etukäteen, että osallistut omalla panostuksellasi vieraslajien torjuntatyöhön !